

Fonetiikkaa
suomenopettajille

Mitä prosodia on?

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

Prosodia

- Piirteet, jotka ilmenevät yksittäisiä äänteitä pidemmissä puhejaksoissa.
- Suprasegmentaaliset eli “äänteiden yläpuoliset” piirteet.
- Prosodia on universaalia, eli sitä on kaikissa kielissä, mutta eri kielet käyttävät prosodisia piirteitä vähän eri tavalla ja eri tarkoituksiin.
- Luonteeltaan suhteellista. Kun tarkastellaan esimerkiksi äänenkorkeutta, mitataan puheen perustaajuus useasta kohdasta puhunnoksesta ja verrataan, miten puhenopeus nousee tai laskee.

Prosodian tehtäviä puheessa

- sanoman jaksottaminen ja jäsentäminen, puheen ”välimerkit”
- vuorovaikutusmerkitysten tuottaminen, esim. kysymyslause
- tunnetilojen ja asenteiden osoittaminen, esim. ironia
- puhujan identiteetin ilmaisu, kieli-, murre- ja sosiaalinen tausta
- joissakin kielissä sanamerkityksen tuottaminen (toonikielet)

Prosodian tärkeimmät foneettiset muuttujat

- perustaajuus (tonaalinen piirre)
- intensiteetti (dynaaminen piirre)
- kesto (temporaalinen piirre)

Prosodisen piirteet

	Tonaalinen	Dynaaminen	Temporaalinen
Akustinen ilmiö	perustaajuus (F_0)	intensiteetti	kesto
Yksikkö	hertsi (Hz)	desibeli (dB)	sekunti (s) millisekunti (ms)
Havaittu ilmiö	korkeus (matala/korkea)	äänekkyyys (hiljainen/kova)	pituus (lyhyt/pitkä äänne)

Perustaajuus

- Akustinen ilmiö: perustaajuus (yksikkö: Hz = värähdystä / s).
- Perustaajuus syntyy äänihuulten värähdellessä, miehillä keskimäärin 100 Hz, naisilla 200 Hz ja lapsilla 300 Hz.
- Havaittava ilmiö: äänen korkeus. Kuullaanko puhujan ääni korkeana vai matalana (usein arvio suhteessa muihin puhujiin).

Opetuksen näkökulma

- Kiinnitä oppijan huomio opeteltavan kielen intonaatioon.
- Intonaatio: yhden puhunnoksen aikana tapahtuvaa perustaajuuden ja intensiteetin vaihtelua.
- Suomessa ei ole esimerkiksi pakollista lauseen loppua kohti nousevaa kysymysintonaatiota, mutta toki muuten paljon vaihtelua puhunnoksen aikana.

Intensiteetti

- Akustinen piirre: intensiteetti (yksikkö desibeli, dB).
- Havaittu ilmiö: äänekkyyys. Kuullaanko puhujan ääni kovana vai hiljaisena (usein suhteessa aiemmin sanottuun tai muihin puhujiin).

Äänenvoimakkuuden vaihteluun vaikuttavat ainakin

- prosodia ja kielenkäytön merkitykset
  - painotus
  - emotio
- puhetilanteen luonne
  - keskustelu
  - luento
- ympäristö
  - taustamelu
  - sosiaaliset normit
- puhujasta johtuvat syyt
  - esim. terveydentila

Rytmi

- Puheen rytmi syntyy puheen painollisten ja painottomien tavujen vuorottelusta.
- Kielten ominaiset rytmit syntyvät kielten tavorakenteesta ja painotusjärjestelmästä.

Opetuksen näkökulma

- Opetuksen ja havainnollistamisen apuna suomen kielen tavurakenne sekä runot ja lorut.
- Kirjavinkki: *Mitä kuuluu? Suomen kielen kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia* (Latomaa & Hämäläinen)

Tekijät

Päivi Virkkunen ja Yrjö Lauranto

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

©2022 Päivi Virkkunen ja Yrjö Lauranto
Fonetiikkaa suomenopettajille -oheismateriaali, elokuu
2022, jonka tekijät ovat Päivi Virkkunen ja Yrjö Lauranto,
on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen
-lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). Materiaali on saatavilla osoitteessa
kielibuusti.fi.